

Nr 128.

Ankom till riksdagens kansli den 28 maj 1923 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om kostnadsfritt tillhandahållande åt städer m. fl. samhällen av för statens räkning tillverkad sten.

(3:e avd.)

Uti en inom andra kammaren av herr *A. Törnkvist* i Karlskrona väckt motion, nr 105, vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, har hemställts, att riksdagen måtte besluta, att den, för bekämpande av arbetslösheten inom stenindustrien, för statens räkning tillverkade stenen måtte få kostnadsfritt tillhandahållas jämväl städer, köpingar och municipalsamhällen för stensättning av gator m. m.

Till stöd för sitt förslag har motionären anfört följande:

»För att i någon mån lindra den kris, som med världskrigets utbrott bröt in över stenindustrien, har staten sedan ett antal år tillbaka gjort stora beställningar av gatsten hos de privata gatstensindustriidkarna. Vid 1922 års slut uppgingo dessa beställningar till en kvantitet olika slag gatsten av 801,963.07 kvadratmeter, vartill kom 20,088.29 löpmetrar gångbaneflis. Värdet av denna sten är upptaget till en summa av cirka 6 miljoner kronor.

Enligt arbetslöshetskommissionens uppfattning torde någon ny statsbeställning av gatsten icke böra göras för denna vinter. Socialministern har heller icke av årets riksdag begärt anslag för sådant ändamål. Man torde sålunda kunna utgå ifrån, att åtminstone tills vidare, statsåtgärder till hjälp åt stenindustrien och dess utövare icke komma att vidtagas utöver de allmänna åtgärderna för bekämpande av arbetslösheten.

Statens stenaffärer äro emellertid icke avvecklade med att statsbeställningar icke vidare göras. Vid lastplatser och tillverkningsplatser ligga stora lager av sten, som komma att kräva betydande omkostnadsbelopp för övervakning och lagring. Det är ett statsintresse, att dessa kostnader så snart som möjligt bringas att upphöra, genom att staten

snarast gör sig av med stenpartierna. Det är därtill av utomordentlig vikt för redovisningen av de stora stenlagren, att denna sker så fort som möjligt. De för denna industri säregna tillverknings- och transportförhållandena göra en snabb redovisning i alldeles särskild grad önskvärd.

Fjölårets riksdag beslöt vissa åtgärder för statsstenens praktiska användning. På förslag av regeringen och enskild motionär i andra kam-maren medgav nämligen riksdagen, att den för bekämpande av arbetslös-heten inom stenindustrien för statens räkning tillverkade stenen skulle, på av arbetslöshetskommissionen närmare angivna villkor, få kostnads-fritt tillhandahållas väghållningsdistrikt för stensättning av infartsvägar till större städer och andra vägar, som äro av större allmän betydelse och så hårt trafikerade, särskilt av tyngre motorfordon, att ett dylikt starkare byggnadssätt synes vara ur teknisk och praktisk synpunkt påkallat samt städer, som med sig inkorporerat landskommun och därvid fått övertaga dess väghållningsskyldighet. I kraft av detta riksdagens medgivande har under år 1922 till vägdistrikt och kommuner levererats sammanlagt 169,454.57 kvadratmeter gatsten och 8,641.31 löpmeter gångbaneflis, sammanlagt representerande ett värde av cirka 1,220,000 kronor. Statens stenleveranscentrals lager vid utgången av år 1922 utgjorde sålunda 623,508.50 kvadratmeter gatsten och 11,446.98 löpmeter gångbaneflis, representerande ett tillverkningsvärde av cirka 4,780,000 kronor.

Trots de gynnsamma villkoren för stenmottagaren har staten icke blivit utav med mera än cirka 20 procent av sitt stenlager. Sannolikt ha de höga järnvägsfraktsatserna, som alldeles särskilt betunga denna tunga artikel, gjort sig ofördelaktigt gällande för särskilt de kommuner, som ligga avlägset från stenens tillverkningsorter. Åtgärder borde därför vidtagas för åstadkommande av erforderlig fraktnedsättning på järnvägarna för av staten till kommunala organ kostnadsfritt tillhandahållen sten. Men, även om behöflig fraktlindring vidtoges, kan det likväl anses ovisst, om de kommuner och vägdistrikt, som avses i fjölårets riksdagsbeslut, komma att konsumera statens hela återstående stenlager. Sannolikhet för att så kommer att ske, föreligger i varje fall icke. Det behöver därför knappast uppstå betänkligheter emot, att riksdagens i fjöl fattade beslut vidgas att jämväl omfatta att städer, köpingar och municipalsamhällen erhålla kostnadsfritt sten från statens stenlager för gatubeläggning. Genom ett medgivande från riksdagens sida härtill skulle en önskvärd snabb redovisning av statens stenlager med sannolikhet uppnås.»

Såsom i motionen erinrats, medgav sistlidet års riksdag, att den för bekämpande av arbetslösheten inom stenindustrien för statens räkning tillverkade stenen finge kostnadsfritt tillhandahållas väghållningsdistrikt för stensättning av infartsvägar till större städer och andra vägar, som vore av större allmän betydelse och så hårt trafikerade, särskilt av tyngre motorfordon, att ett dylikt starkare byggnadssätt syntes vara ur teknisk och praktisk synpunkt påkallat. Samma förmån skulle ock enligt riksdagens beslut tillkomma städer, som med sig inkorporerat landskommun, och därvid fått övertaga dess väghållningsskyldighet.

Motionären har nu hemställt, att förmånen att erhålla kostnadsfri sten av staten jämväl måtte tillerkännas andra städer än de nyss nämnda ävensom köpingar och municipalsambällen, och har till stöd härför bland annat anförts, att de kommuner och väghållningsdistrikt, som avsågos i fjolårets riksdagsbeslut, med sannolikhet icke komme att konsumera statens återstående stenlager, vilket vid utgången av år 1922 utgjorde 632,508.50 kvadratmeter gatsten och 11,446.98 löpmeter gångbaneflis.

Vid prövning av det sålunda framlagda förslaget har utskottet under hand inhämtat, att de hittills under året (intill den 18 maj 1923) till utlämning ifrågasatta stenpartierna uppgå till cirka 180,000 kvadratmeter gatsten, och att gångbaneflisen praktiskt taget är slut ävensom att goda utsikter förefinnas, att med de för närvarande gällande bestämmelserna för erhållande av kostnadsfri sten statens återstående lager komma att i sin helhet konsumeras. Enligt vad till utskottets kännedom kommit, är staten ock pliktig att, oavsett om de å olika platser förvarade stenpartierna komma att kvarligga eller icke, erlagga avgifter för upplåtelse av mark för desamma, vilka avgifter för vissa partier skola gäldas så sent som år 1928, varför även ur synpunkten av en måhända önskvärd snabbare realisering av statens stenlager någon däremot svarande reduktion i statsverkets kostnader för markhyra icke lär vara att förvänta.

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att herr Törnkvists ifrågavarande motion icke må vinna riksdagens bifall.

Stockholm den 28 maj 1923.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Närvarande: se under utlåtande nr 126.

Reservation:

av herr *A. Å. Törnkvist* i Karlskrona.
